

11. Гриценко А. П. Формування у старшокласників умінь використовувати інформаційні ресурси у процесі навчання всесвітньої історії. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.02. Бердянський пед. ун-т. Київ : [б. в.], 2015. 224 [2] с. URL: <http://undip.org.ua/files/disertac/%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%93%D1%80%D0%B8%D1%86%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf> (дата звернення: 05.01.2024).

12. Методичні рекомендації щодо розвитку STEM-освіти в закладах загальної середньої та позашкільної освіти навчальних України у 2018-2019 навчальному році. (Лист ІЗМО № 22. 1/10-2573 від 19.07.2018 року). URL: <https://imzo.gov.ua/2018/07/20/lyst-imzo-vid-19-07-2018-22-1-10-2573-metodychni-rekomendatsiji-schodo-rozvytku-stemosvity-u-zakladah-zahalnoji-serednoji-ta-pozashkilnoji-osvity-na-2018-2019-navchalnyj-rik/> (дата звернення: 05.01.2024).

13. Сергієнко В. П., Гриценко А. П. Особливості класифікації мультимедійних засобів навчання у процесі вивчення історії. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. Сер. : Педагогічні науки. 2020. Вип. 1 (42). С. 183-191. URL: <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2020-1-42-183-191> (дата звернення: 05.01.2024).

Наук. керівн.: Гриценко А. П., доктор пед. наук, доцент

Ніколаєнко Єлизавета

ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ІТ-ТЕХНОЛОГІЙ ТА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СТАРШИХ КЛАСАХ ПРИ ВИВЧЕННІ ІСТОРІЇ

Сучасний світ відзначається стрімким розвитком інформаційних технологій та штучного інтелекту. Вони стають необхідними інструментами для поліпшення освітнього процесу та підвищення інтересу до навчання. Сьогодні кожен учитель з будь-якої шкільної дисципліни повинен вміти готувати і проводити уроки з використанням ІКТ. Впровадження нових інформаційних технологій в освітній процес дозволяє активізувати навчальний процес, впроваджувати ідеї, що розвивають навчання, збільшувати темп уроків і обсяг самостійної роботи учнів.

Ключові слова: *штучний інтелект, інформаційні технології, історія, гра, комп'ютер.*

Інформаційні технології та штучний інтелект мають значущий вплив на навчання історії в старших класах, надаючи вчителям та учням доступ до нових ресурсів і можливостей. Дослідження розглянуто в працях О. Бутурліна [1], А. Гриценко [2; 3; 4; 5; 6; 7; 8], Н. Іванченко [10], О. Коваленко [12]. Наведемо деякі практичні застосування цих технологій в навчанні навчальних предметів громадянської та історичної освітньої галузі [11]:

Віртуальні екскурсії: За допомогою віртуальної реальності (VR) і архітектурних моделей, учні можуть відвідувати історичні пам'ятки та події, які важко досягнути в реальному житті. Це надає можливість живо інтерактивно досліджувати історію.

Інтерактивні додатки та сайти: Інтерактивні веб-сайти, додатки та онлайн-ресурси дозволяють учням вивчати історію за допомогою ігор, вікторин, інтерактивних карт і анімаційних матеріалів. Це робить навчання більш цікавим і пізнавальним.

Бази даних і архіви: ІТ дозволяють доступ до величезних інформаційних баз даних та історичних архівів, що полегшує пошук і дослідження історичних подій і джерел.

Аналіз текстів та документів: Штучний інтелект може використовуватися для автоматизованого аналізу текстів і документів, що допомагає у виявленні патернів та важливих фактів у історії.

Онлайн-колаборація та форуми: Учні можуть спільно працювати над історичними проектами та дискусіями, обмінюючи думками та ідеями через онлайн-форуми та спільні ресурси.

Пошукові системи та аналітика: Використання пошукових систем і аналітичних інструментів дозволяє учням здійснювати більш детальний пошук та аналіз інформації з різних джерел для створення дослідницьких проектів.

Онлайн-уроки та відкрите навчання: Історія може вивчатися через онлайн-курси та відкрите навчання, що дає учням доступ до найкращих уроків із різних країн і вчених.

Ці застосування допомагають зробити навчання історії більш доступним, цікавим та пізнавальним, розвиваючи навички дослідження та аналізу в історичних дисциплінах.

Робота учнів, зокрема, старшокласників, за комп'ютером повинна відбуватися поряд з іншими видами навчальної діяльності. Не обов'язково, щоб усі учні працювали за комп'ютером одночасно, достатньо одного комп'ютера та підключеного до нього мультимедійного проектора [1; 9].

Вчитель сам обирає, на якому етапі уроку використовувати ІКТ, наприклад, при поясненні (введенні) нового матеріалу, узагальненні, повторенні, перевірці або модифікації знань, умінь і навичок. При цьому комп'ютер як інструмент в руках вчителя може виконувати такі функції: 1) джерело навчальної інформації; 2) наочні посібники; 3) тренажери; 4) засіб діагностики та контролю; 5) засіб створення та зберігання навчальних матеріалів; 6) комп'ютери та програвачі [12].

Під час роботи з комп'ютером, учні можуть активно займатися завданнями, які базуються на матеріалі, який вони щойно вивчили. У разі виникнення будь-яких труднощів, вчитель може визначити слабкі місця та звернути увагу на них під час повторення матеріалу на наступному уроці. Під завершення уроку, вчитель проводить підсумок та надає домашнє завдання для самостійної роботи.

Для розроблення комбінованого уроку в комп'ютерному класі більш ефективним, учнів рекомендується розділити на групи та працювати по черзі. Перша група формується на етапі перевірки рівня засвоєння матеріалу, вивченого на попередньому уроці. У неї можуть входити учні з різним академічним рівнем, оскільки це допомагає спільному вдосконаленню. Друга група формується на етапі вивчення нового матеріалу, де увага скерована на

індивідуальний підхід до кожного учня. Третя група утворюється на етапі перевірки нових знань, отриманих на цьому уроці. У неї можуть входити учні з різними здібностями, що сприяє обміну досвідом та взаємному вдосконаленню [10, с. 18].

Сучасна методика акцентує увагу на активній ролі учнів під час уроку та важливості їхньої самостійної діяльності. Тому вчителі можуть виконати ці вимоги, включивши в урок ігри та вправи. Самостійність заохочується шляхом розвитку в учнів здатності мислити, самоорганізовуватися, долати труднощі та самостійно вирішувати більш складні завдання. Тому використання ігор на уроках громадянської та історичної освітньої галузі може допомогти вирішити ще одну актуальну проблему, що стоїть перед школою сьогодні: проблему самоосвіти учнів.

Наприклад, використання ігор може допомогти учням розвинути вміння зв'язно висловлювати свої думки, отримувати та аналізувати інформацію з історичних джерел, робити висновки, розуміти існування проблемних ситуацій, узагальнювати висновки, працювати самостійно або в групах, а також розвивати почуття відповідальності [13].

Таким чином, використання ІКТ на уроках історії може підвищити ефективність уроку, покращити аналіз та оцінювання знань учнів, дозволити більше часу приділяти підтримці учнів. Однак ефективне впровадження ІКТ в освітній процес не завжди забезпечується в рамках традиційної класно-урочної системи організації навчальної діяльності, що може вимагати зміни її організаційної форми.

Список використаних джерел та літератури

1. Бутурліна О. STEM-освіта в Україні: від теорії до практики. STEM-освіта як шлях до інноваційного розвитку національної освіти : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Херсон, 2016. С. 13 – 15.
2. Гриценко А. Зарубіжний досвід формування професійної компетентності у майбутніх учителів історії з використанням ІКТ. *Інноваційні технології розвитку*

особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти: збірник наукових праць. Суми: КЗ СОІПО, 2019. URL: https://drive.google.com/file/d/1CVzCkMcjUmLJPogYCzVNzSteFK8_D96Z/view (дата звернення: 06.01.2024).

3. Гриценко А. П. Можливості використання ІТ-технологій у ході впровадження модельних навчальних програм громадянської та історичної освітніх галузей базової середньої освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Сер. : Педагогічні науки.* 2022. Вип. 1 (48). С. 108-117. URL: <https://drive.google.com/file/d/1xqridTC6jLHmtGFLdSI3nvasJLl6QC/view> (дата звернення: 05.01.2024).

4. Гриценко А.П. Основні складові інформаційної компетентності майбутніх учителів історії. *Український педагогічний журнал.* 2018. № 4. С. 86-90. URL: <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/455> (дата звернення: 05.01.2024).

5. Гриценко А. Особливості використання сучасних мультимедійних навчальних засобів з історії у закладах освіти. *Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти.* 2019. № 1. С. 16-22. URL: <http://journals.uran.ua/appf/article/view/175630/196217> (дата звернення: 05.01.2024).

6. Гриценко А. П. Особливості структури професійної компетентності майбутніх учителів історії в інформаційному суспільстві. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи.* Випуск 68 : збірник наукових праць. 2019. С. 61-64. URL: <http://chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/68-2019/16.pdf> (дата звернення: 05.01.2024).

7. Гриценко А.П., Ухналь О.М. Педагогічні умови формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів історії у процесі професійної підготовки. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки : реалії та перспективи : зб. наук. Праць.* 2022. Вип. 85. С. 74-79. DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.85.15> (дата звернення: 05.01.2024).

8. Гриценко А.П. Формування медіаграмотності вчительства засобами «Вікіпедії» в умовах Нової Української школи. *Формування громадянської культури в новій українській школі: традиційні та інноваційні практики* (5 червня 2018 р., м. Суми), 2018. С. 146-150. URL: <https://sites.google.com/view/professional-education-kaf/діяльність-кафедри/наукова-діяльність/і-всеукраїнська-науково-практична-конференція> (дата звернення: 05.01.2024).

9. Гриценко А. П. Формування у старшокласників умінь використовувати інформаційні ресурси у процесі навчання всесвітньої історії. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.02. Бердянський пед. ун-т. Київ : [б. в.], 2015. 224 [2] с. URL: <http://undip.org.ua/files/disertac/%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82>

[%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%93%D1%80%D0%B8%D1%86%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf](#) (дата звернення: 05.01.2024).

10. Іванченко Н. М. Принципи впровадження та переваги STEM-освіти. URL: <http://timso.koippo.kr.ua/hmura13/ivanchenko-nataliya-mykolajivna-pryntsypuvprovadzhenyata-perevahy-stem-osvity/>

11. Квечінські З., Шліверські Б. Педагогіка / Kwieciński Zbigniew, Śliwerski Bogusław: Pedagogika 2, PWN. Краків, 2017.196 с.

12. Коваленко О., Сапрунова О. STEM-освіта: досвід упровадження в країнах ЄС та США. Рідна школа. 2016. № 4

13. Концепція «Нова українська школа». *Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України*. URL: <http://mon.gov.ua/2016/12/05/konczepczyia.pdf> (дата звернення: 05.01.2024).

Наук. керівн.: Гриценко А. П., доктор пед. наук, доцент

Подшивалов Микола

ЗАСТОСУВАННЯ ІСТОРИЧНИХ ДЖЕРЕЛ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ЗАДЛЯ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті досліджено питання використання історичних джерел на уроках історії України в процесі формсування у здобувачів освітт інформаційної компетентності.

Ключові слова: *історичні джерела, інформаційні ресурси, інформаційна компетентність, історія України.*

Сучасність не стоїть на місці, освітні пріоритети змінюються. Головне завдання для нинішніх учителів громадянської та історичної освітньої галузі не тільки навчати здобувачів загальної середньої освіти «готовою інформацією», а й формувати розуміння того, що фундаментом історичної науки є так звані «історичні джерела». Учні повинні знати, що в історичних джерелах завжди